

УДК 378.147:02:004.7

Цитування:

Сидоренко Т. В., Сидоренко А. І. Дистанційне навчання: погляд студентів і викладачів. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 1. С. 118–125.

Sydorenko T., Sydorenko A. (2022). Distance learning: the view of students and teachers. *Library science. Record Studies. Informology*. 1, 118–125 [in Ukrainian].

Сидоренко Тетяна Валеріївна,

кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент, завідувач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»
<https://orcid.org/0000-0003-0950-3467>
tatyana_tvs@yahoo.com

Сидоренко Алла Іванівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»
<https://orcid.org/0000-0002-2889-5219>
allasidorenko7@ukr.net

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПОГЛЯД СТУДЕНТІВ І ВИКЛАДАЧІВ

Метою статті є дослідження технологій дистанційного навчання та ставлення до цієї форми освіти студентів та викладачів (на прикладі ВП «МФ КНУКіМ» та ВП «Миколаївський факультет менеджменту і бізнесу КУК»). **Методологічна основа дослідження.** У процесі дослідження застосовано наукові методи аналізу, синтезу, узагальнення, метод анкетування студентів і викладачів ВП «Миколаївська філія КНУКіМ», ВП «Миколаївський факультет менеджменту і бізнесу КУК». Кількісні методи були залучені для обробки результатів анкетування. **Наукова новизна** роботи полягає в узагальненні знань про можливість впровадження дистанційного навчання в навчальний процес підготовки за галуззю знань «Культура і мистецтво», зокрема спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»; окресленні основних ознак дистанційного навчання через призму поглядів студентів і викладачів, їх готовності до самонавчання та самовдосконалення; бачення перспектив розвитку дистанційного навчання та ін. **Висновки.** Доведено, що технології дистанційного навчання створюють умови для плідної взаємодії викладачів і студентів як суб'єктів інформаційного середовища та сприяють розвитку їх компетентностей, серед яких здатність до саморозвитку та аналітичне мислення. Анкетування виявило, що більша половина студентів мають позитивне ставлення до дистанційного навчання і використання сучасних інформаційних технологій для отримання інформації. Найбільш затребуваними виявилися практичні та лекційні заняття з використанням мультимедійних технологій. Серед перспектив дистанційного навчання студентами за ранжируванням переліком обрані технологічність, гнучкість та модульність. Результати анкетування довели, що технології дистанційного навчання, базуючись на принципах відкритого навчання, створюють сучасне інформаційне освітнє середовище, привабливе для студентської молоді. На основі дослідження визначено, що дистанційне навчання можна активно використовувати в системі змішаного навчання для студентів інформаційної сфери, а в умовах кризових явищ – як самостійний елемент сучасної освіти.

Ключові слова: інформаційні і комунікаційні технології, дистанційна освіта, дистанційне навчання, студенти, викладачі.

Sydorenko Tatyana,
Candidate of Sciences in Social Communications,
Associate Professor,
head of the department of information,
library and archival affairs of VP
«Mykolaiv branch of the Kyiv National
University of Culture and Arts»

Sydorenko Alla,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
VP «Mykolaiv branch of Kyiv National
University of Culture and Arts»

DISTANCE LEARNING: THE VIEW OF STUDENTS AND TEACHERS

The purpose of the article is to study the technologies of distance learning and the attitude to this form of education of students and teachers (on the example of VP "MF KNUKiM" and VP "Mykolaiv Faculty of Management and Business of the KUC"). The methodological basis of the study. In the course of the research scientific methods of analysis, synthesis, generalization, method of questionnaires of students and teachers of VP "Mykolaiv branch of KNUKiM", VP "Mykolaiv faculty of management and business of KUC" were applied. Quantitative methods were used to process the results of the survey. The scientific novelty of the work is the generalization of knowledge about the possibility of introducing distance learning in the educational process of training in the field of knowledge "Culture and Art", in particular, the specialty "Information, Library and Archival Affairs"; outlining the main features of distance learning through the prism of the views of students and teachers, their readiness for self-study and self-improvement; a vision of prospects for the development of distance learning, etc. Conclusions. It has been proven that distance learning technologies create conditions for fruitful interaction between teachers and students as subjects of the information environment and promote the development of their competencies, including the ability to self-development and analytical thinking. The survey found that more than half of students have a positive attitude towards distance learning and the use of modern information technology to obtain information. The most popular were practical and lecture classes using multimedia technologies. Among the prospects of distance learning by students on the ranked list are selected manufacturability, flexibility, and modularity. The results of the survey proved that distance learning technologies, based on the principles of open learning, create a modern information educational environment that is attractive to student youth. Based on the study, it was determined that distance learning can be actively used in the system of blended learning for students of the information sphere, and in times of crisis - as an independent element of modern education.

Key words: information and communication technologies, distance education, distance learning, students, teachers.

Актуальність теми дослідження. Темпи розвитку інформаційного суспільства сприяли активному використанню інтернет-технологій в освіті, зокрема запровадженню технологій дистанційної освіти [8]. Дистанційна освіта дозволяє якісно засвоювати нові знання і формувати компетенції; дає можливість навчання у зручний час; сприяє використанню великого обсягу інформації; забезпечує гнучкість, зручність, інтерактивність. Дослідження ставлення студентів і викладачів закладів вищої освіти до системи дистанційного навчання сприятиме більш широкому розумінню тенденцій і технологій дистанційного навчання, як педагогічних, так і інформаційних.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання

використання дистанційної підготовки студентів вищої школи розглядали українські та зарубіжні дослідники: О. Абакумова [1], І. Блощинський [2], О. Кочкодан [9], Р. Ріжняк [10], П. Стефаненко [12], Ю. Торба [13] та ін. Так, О. Абакумовою запропоновано поетапну періодизацію процесу становлення нової форми освіти в контексті еволюційного розвитку теорії та практики освіти [1]. Дослідження П. Стефаненко присвячене теоретико-методичному обґрунтуванню та практичній реалізації дистанційного навчання у вищій школі. Автор акцентує, що у межах дистанційного навчання реалізуються всі існуючі традиційні дидактичні принципи та з'являються нові (принцип педагогічної доцільності

використання нових інформаційних технологій; принцип забезпечення безпеки інформації, яка циркулює при дистанційному навчанні; принцип відповідності технологій навчання; принцип мобільності навчання) [12].

Особливості реалізації особистісно-орієнтованого підходу в системі дистанційного навчання аналізував О. Кочкодан. Серед шляхів його реалізації в дистанційному навчанні він виділяє наступні: адаптувати існуючі методики застосування особистісно-орієнтованого підходу до сучасних комп'ютерних технологій введення, обробки, аналізу та подання інформації; розробити інтелектуальну систему формування персонального інформаційно-навчального простору; розробити методи динамічної адаптації програми навчання, що засновані на аналізі результатів проміжного контролю знань та ін. [9]. Дистанційне навчання як один з пріоритетних напрямів модернізації професійної освіти характеризує Ю. Торба. Головною тезою він проводить розуміння ролі викладача у дистанційному навчанні та особливості педагогічної взаємодії тьюторів та студентів, як суб'єктів дистанційного навчання [13]. З позиції визначення сутності та змісту поняття «дистанційне навчання» в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі цікавим є дослідження І. Блощинського [2]. Автор відзначає, що на сучасному етапі дистанційне навчання розглядається як ефективний засіб забезпечення неперервності освіти, шлях до її демократизації, гуманізації та варіативності.

Тематика публікацій з питань дистанційної освіти та дистанційного навчання 2010–2020 рр. різноманітна: теоретико-методологічні аспекти організації дистанційної освіти (О. Васюк, Т. Скумін, 2011); відкриті системи дистанційного навчання (Н. Думанський, 2011); організаційні моделі дистанційної освіти (М. Макарова, 2012); розвиток науково-педагогічного забезпечення дистанційного навчання у ВНЗ України (Р. Ріжняк, 2013); етапи розвитку дистанційної освіти, зокрема: кореспондентське навчання; навчання із застосуванням мультимедійних засобів; використання хмарних технологій у дистанційному навчанні (Г. Кисельов, 2013); дистанційне навчання у ВНЗ України та інших країн світу (І. Ушкаленко, Ю. Зелінська, 2018) та ін.

Розгляд дистанційної освіти в підготовці фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи обмежений дослідженням питань організації дистанційної підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної сфери. Необхідність і значення дистанційної освіти для працівників

бібліотек висвітлювали В. Загуменна та Т. Гранчак [7], Т. Гранчак [4], С. Чуканова [14] та ін. Так, В. Загуменна та Т. Гранчак дали характеристику доповідей, представлених на міжнародній конференції «Андрогогіка: дистанційна освіта бібліотекарів у віртуальному середовищі» (Вільнюс, 7-8 червня 2017 р.), який був спрямований на кумуляцію міжнародного досвіду організації такого навчання в бібліотечній сфері [7, 46]. Дослідження використання технологій інтернет-середовища в організації дистанційного навчання у фаховій бібліотечній освіті здійснила Т. Гранчак. Серед висновків автора, зокрема, можна відзначити створення комплексної моделі дистанційного навчання, технічним рішенням для якої може бути організація навчального інтернет-простору дистанційного курсу за допомогою веб-сайту, що дасть змогу інтегрувати в одній точці доступу різноформатний контент і створити умови для різних видів спілкування [4, 228-229]. Деякі особливості та перспективи дистанційної освіти бібліотекарів в США охарактеризувала С. Чуканова [14].

Метою статті є дослідження технологій дистанційного навчання та ставлення до цієї форми освіти студентів та викладачів (на прикладі ВП «МФ КНУКіМ» та ВП «Миколаївський факультет менеджменту і бізнесу КУК).

Виклад основного матеріалу. Дистанційна освіта – це багатоаспектне явище, нова форма організації навчання, яка займає проміжне становище між стаціонарною і заочною формами. На думку багатьох учених, дистанційна освіта – це організований за певними темами, дисциплінами навчальний процес, який передбачає активний обмін інформацією між учнями і викладачами, а також між самими учнями, використовуючи при цьому сучасні засоби нових інформаційних технологій.

Поняття «дистанційне навчання» трактують по-різному. Дистанційне навчання – це новий метод дидактики, можливість навчатися і здобувати знання віддалено від закладу освіти в будь-який зручний для студента час. Це процес отримання знань і навичок за допомогою спеціалізованого освітнього середовища, що базується на використанні інформаційних технологій і забезпечує обмін навчальною інформацією на відстані та реалізує систему супроводу й адміністрування навчального процесу [5]. Це нова технологія самостійної роботи студентів. Дистанційне навчання – сукупність наступних заходів: засоби надання учбового матеріалу студенту; засоби контролю успішності студента; засоби консультації

студента програмою-викладачем; засоби інтерактивної співпраці викладача і студента; можливість швидкого доповнення курсу новою інформацією, коригування помилок [3].

Вперше можливість отримувати дистанційну освіту на відстані була реалізована в 1858 році у Лондонському університеті. І майже кожна країна світу має свій власний досвід її застосування. Дистанційна освіта в Україні набирає обертів. Відзначимо, що в Україні існує декілька моделей дистанційного навчання: на базі самостійного вивчення матеріалу (екстернат), навчання в автономних освітніх установах (або ж за спеціальними автономними навчальними системами) і навчання з використанням мультимедійних програм. Основними видами занять за дистанційною формою навчання є: лекція, семінар, лабораторний і практичні заняття, консультації та інші (такі самі, як і на денній формі навчання). Заняття зі студентами проводяться дистанційно згідно з навчальним планом [5].

Дистанційна освіта передбачає якісний контент і зворотній зв'язок. Під час навчання використовуються різні форми організації взаємодії викладача і студентів у дистанційному режимі. Взаємодії, що здійснюється на відстані, притаманні всі властиві навчальному процесу компоненти, які реалізуються спеціальними засобами інтернет-технологій. Серед технологій перевага надається тим, які передбачають інтерактивність.

Так, для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» викладачами Відокремленого підрозділу «Миколаївської філії КНУКиМ» використовуються такі інструменти дистанційної освіти: месенджери (Viber, Telegram), відеоконференції (Zoom, Google Meet, Skype), електронна пошта, форуми. Найбільш активною стала платформа Google Meet – для проведення відеолекцій, а також інтернет-трансляцій лекцій в режимі реального часу, вебінарів, чат-форумів і дискусій, обговорення питань курсів, виконання групових практичних завдань, захисту практики, організації навчальних конференцій тощо. Для стимуляції процесу навчання при дистанційному читанні лекцій використовуються інтерактивні експрес-опитування, кейс-методи, веб-квести тощо. По кожній дисципліні створено Google Class, за допомогою якого надається лекційний матеріал, завдання. Можливість прикріплення презентацій, таблиць, відео, створення тестів для опитування, надання завдань з тестом тощо сприяє активізації процесу навчання, використанню нових технологій і онлайн-

інструментів для спільної роботи. А регулярне тестування студентів має певний вплив на результати навчання. У дистанційній освіті майбутніх фахівців з інформаційної бібліотечної та архівної справи використовуються синхронний та асинхронний режими (або зв'язки).

У системі дистанційного навчання закладами вищої освіти України у першому десятилітті XXI ст. були зареєстровані Moodle; Web CT; Прометей; IBM Mindspan Solutions. До цього переліку можна додати Claroline, ILIAS, eFront. Сучасною і найпопулярнішою навчальною платформою для викладачів і студентів є Moodle. У середовищі Moodle студенти отримують доступ до навчальних матеріалів (тексти лекцій, завдання до практичних та самостійних робіт, матеріали для подальшого спілкування і тестування); використання засобів для групової роботи (форум, чат, вебінар). Отже, сучасний етап дистанційного навчання – це навчання, яке повністю ґрунтується на використанні інтернет-ресурсів.

Практична частина нашого дослідження включила в себе проведення опитування здобувачів вищої освіти (студентів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа») у 2020 році та опитування студентів всіх спеціальностей та викладачів Відокремленого підрозділу «Миколаївської філії Київського національного університету культури і мистецтв» та ВП «Миколаївського факультету менеджменту і бізнесу Київського університету культури» у березні-квітні 2021 року [11].

Мета опитування – виявлення ставлення студентів і викладачів до технологій, форм, перспектив використання дистанційного навчання. Респондентами у 2021 році стали студенти 1-4 курсів у кількості 695 осіб та 48 викладачів. У розрізі профілів навчання – 23% студентів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», відповідно 10% – культурологія; 20% – туризм, готельно-ресторанна справа; 11% – музичне мистецтво; 14% – хореографія, 22% – дизайн.

За результатами анкетування визначено частку науково-педагогічних працівників, які мали досвід використання технологій дистанційного навчання (до впровадження карантинних заходів): тільки 33,33% опитаних використовували систематично; 29,17% – інколи; 37,5% – не використовували. Отже, рівень володіння технологіями дистанційного навчання є ще посереднім.

На питання: «Чи задоволені Ви

впровадженням технологій дистанційного навчання?» ми отримали наступні відповіді викладачів: 37,5% – так; 16,67% – ні; 45,83% – не можуть визначитись. Студенти на це питання відповіли наступним чином: 54,96% – так; 24,14% – ні; 20,86% – не можуть визначитись. Отже, впровадженням технологій дистанційного навчання студенти задоволені, а викладачі ще не можуть визначитись, як ставитись до нових технологій. Це свідчить про те, що викладачам важче переходити на нові форми навчання і класичний підхід до навчання їм ближче і подобається більше.

Проведене анкетування виявило, що більша половина студентів мають позитивне ставлення до дистанційного навчання: відповіді студентів: 55,04% відповіли, що їм подобається дистанційне форма навчання; 24,5% – не подобається та 20,46% – не можуть поки визначитись; відповіді викладачів: 25% – подобається дистанційне навчання, 45,83% – не подобається; 29,17% – не визначились. Отже, переважна більшість опитаних студентів такою відповіддю погоджується з наданням освітніх послуг через систему дистанційного навчання і використання сучасних інформаційних технологій для отримання інформації та великої частки самостійної роботи. Такі технології допомагають підвищувати рівень пізнавальної активності студентів та досягати певних результатів у теоретичних, практичних навичках. А переважна кількість викладачів ще не готова до дистанційного навчання і впровадження нових технологій. Мотиви можуть бути досить різними: від страху перед новими вимогами часу, нестачі відповідного обладнання, живого спілкування зі студентами.

Далі ми спробували виявити думку студентів і викладачів щодо форм дистанційної освіти. На питання анкети: «Які форми дистанційного навчання Вам подобаються більше?» викладачі і студенти відповіли таким чином: лекції з мультимедійним супроводом – 33,33% та 51,08%; практичні заняття – 25% та 32,29% відповідно; виконання проектної діяльності (в межах самостійної роботи) та на практичних заняттях віддали перевагу 41,67% та 16,63%. Ці показники підтверджують, що для студентів лекція з використанням нових інформаційних технологій у вищій школі не втрачає актуальності, а на другому місці у студентів є практичні заняття. У викладачів зовсім інша позиція. На перше місце вони поставили проектну діяльність, яка не дуже цікавить студентів в рамках дистанційної освіти.

Гнучкість, модульність, економічність, технологічність виступають перевагами сучасної

дистанційної освіти. Нам було цікаво, які переваги, на їх думку, є найбільш вагомими для визначення перспектив дистанційного навчання. За ранжируванням переліком викладачі і студенти назвали: гнучкість – 41,25% (46,85%); модульність – 28,17% (9,16%); економічність – 18,83% (28,83%); технологічність – 11,75% (15,16%) опитаних. Гнучкість як основну перевагу дистанційного навчання, за думкою здобувачів освіти та викладачів університету, можна пояснити можливістю викладення матеріалу курсу з урахуванням підготовки, здібностей студентів та можливістю навчання у зручний час, у певному місці.

Обидві групи респондентів (викладачі та студенти) майже одноставно визначили найбільш вагомі для них можливості дистанційного навчання: гнучкість у виборі найбільш зручних умов (місця і часу) – 35,67 % та 56,22 %, опрацювання теоретичного матеріалу на різних онлайн-платформах – 19,83 % і 10,18%, індивідуалізація навчання (10,83% та 15,93 %), комплексне ознайомлення з дисципліною (25,17% та 16,65%); переваги відсутні (8,5%, та 1,02%). Ці показники свідчать про те, що студенти більшою мірою оцінили переваги дистанційного навчання, ніж викладачі.

Найбільш ефективними інструментами дистанційного навчання викладачами та студентами обрані віртуальні освітні середовища (Moodle, Google Classroom) – 62,17% та 56,69%; месенджери (Viber, Messenger, Telegram) – 20,5% і 18,76%; засоби відеозв'язку (Meet, ZOOM, Skype) – 12,17% та 21,92%; електронна пошта – 0% і 1,16%. Отже, за результатами опитування викладачів та студентів використовуються як синхронні, так і асинхронні засоби навчання.

Серед факторів, що заважають отримати студентам якісну освіту в режимі дистанційного навчання, відповіді розподілилися таким чином: відсутність живого контакту (викладачі – 56,83%; студенти – 54,36%); прояви академічної недоброчесності (викладачі – 2,83%; студенти – 0,75%); недостатній рівень володіння засобами інформаційних і комунікаційних технологій (викладачі – 4,67%; студенти – 2,35%); відсутність безперервного доступу до мережі Інтернет (викладачі – 22,5%; студенти – 20,5%).

Два варіанти відповідей відрізнялися в анкетах для викладачів і студентів: розробка в стислий термін програм, методичного забезпечення дисциплін, підготовка онлайн-лекцій (викладачі – 8,5%); відсутність труднощів (викладачі – 4,67%); для студентів були сформульовані інші варіанти відповідей: необ'єктивне оцінювання (студенти – 1,54%); відсутність необхідної техніки вдома (студенти –

20,5%). Отже, найважливішою проблемою для студентів і викладачів виявилось відсутність живого контакту (питань комунікаційної взаємодії «студент-викладач», «студент-студент»). На це звернули увагу більше 50% респондентів обох груп. Також студенти у відповідях відзначили відсутність необхідної техніки для роботи в режимі дистанційного навчання – 20,5%.

На питання: «Які труднощі виникали під час дистанційного навчання?» студенти відповіли наступним чином: відсутність навичок самостійної роботи – 4,31%; неможливість організувати себе до перегляду (прочитання тексту) лекцій або виконання завдань – 11,51%; окремі теми дисциплін складніше виконувати самостійно (онлайн), ніж в аудиторії – 50,35%; відсутність труднощів – 33,83%. Відзначимо, що переважна більшість студентів деякі складні теми дисциплін бажає вивчати в аудиторії.

Одним із складних питань, на наш погляд, є питання: «Чи вважаєте Ви, що технології дистанційного навчання та інформаційні технології загалом, виступають невід'ємною складовою розвитку закладу вищої освіти (ЗВО)?». Відповіді обох груп респондентів були майже ідентичними: по-перше, в умовах карантину – це вимога часу (викладачі – 50%; студенти – 51,64%); по-друге, багато викладачів і студентів вважають, що це стратегічний пріоритет ЗВО (20,83% та 33,18%); по-третє, технології дистанційного навчання повинні використовувати всі науково-педагогічні працівники (12,5% та 15,18%); і 16,67% викладачів обрали варіант відповіді, що технології дистанційного навчання повинні використовуватися лише за бажанням викладачів.

Цікавим виявилось і питання: «На скільки відсотків Ви можете оцінити свою готовність до використання сервісів Google в системі дистанційного навчання?» Серед опитаних викладачів і студентів обрали шкалу від 75% до 100% (41,67% та 53,76% відповідно); від 50% до 75% (54,17% та 37,61%); до 50% (4,16% та 8,63%). Ці показники, на наш погляд, засвідчують достатню готовність респондентів обох груп для роботи в рамках дистанційного навчання. І, незважаючи на те, що тільки одній чверті викладачів подобається дистанційне навчання, вони готові до використання інформаційних технологій задля підготовки майбутніх фахівців. І як підтвердження цього висновку – більшості викладачів (а це 70,83%) не

потрібні тренінги з використання технологій дистанційного навчання. Невтішними є відповіді і студентів і викладачів про використання електронних ресурсів бібліотеки філії: переважна більшість їх не використовує під час самостійної роботи.

Результати цього річного дослідження в порівняльному аспекті з дослідженням ставлення студентів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (2020 р.) виявили позитивне ставлення до дистанційної освіти, застосування як асинхронних, так і синхронних інструментів дистанційного навчання, збільшення рівня готовності до використання освітніх сервісів в системі дистанційного навчання, формування вмінь працювати самостійно.

Наукова новизна роботи полягає в узагальненні знань про можливості впровадження дистанційного навчання в навчальний процес підготовки за галуззю «Культура і мистецтво», зокрема спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»; окресленні основних ознак дистанційного навчання через призму поглядів студентів і викладачів, їх готовності до самонавчання та самовдосконалення; бачення перспектив розвитку дистанційного навчання та ін.

Висновки. Отже, результати анкетування стверджують, що технологія дистанційного навчання, базуючись на принципах відкритого навчання, створює сучасне інформаційне освітнє середовище, привабливе для студентської молоді. Таку форму навчання можна залишити в перспективі в межах змішаного навчання для студентів вищої школи. Проведене дослідження ставлення здобувачів освіти та викладачів галузі «Культура і мистецтво» (на базі Миколаївської філії КНУКіМ та МФ КУК) дало можливість виявити переваги і недоліки дистанційної освіти; позитивне ставлення до цієї форми навчання та її сучасних технологій; оцінити свою готовність до її використання. Відповіді респондентів дають можливість підтвердити, що дистанційна освіта виступає одним з перспективних напрямів розвитку інноваційного потенціалу вищої школи, а дистанційне навчання, засноване на використанні персональних комп'ютерів, електронних підручників і засобів телекомунікацій, які становлять якісно нову технологію навчання, являють собою нову форму організації освіти, забезпечуючи гнучкість, зручність та інтерактивність.

Список використаних джерел

1. Абакумова О. О. Феномен дистанційної освіти в контексті сучасних соціокультурних змін”. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2011. № 2. С. 7-10. URL: <http://novyn.kpi.ua/2011-2/01-filos-Abakumova.pdf>. (дата звернення: 22.05.2020).
1. Блощинський І. Г. Сутність та зміст поняття «дистанційне навчання» в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі. *Вісник Нац. акад. Держ. прикорм. Служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2015. вип.3. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2015_3_4.pdf (дата звернення: 15.03.2021).
2. Вища освіта. Інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та за кордоном. Дистанційна освіта. 2018. URL: <http://vnz.org.ua/dystantsijna-osvita/pro>. (дата звернення: 25.05.2020).
3. Гранчак Т. Інформаційно-комунікаційні технології дистанційної бібліотечної освіти в Україні: комплексність і варіативність. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. 73(№5). С. 219-235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2019_73_5_18. (дата звернення: 21.05.2020).
4. Дистанційна освіта в Україні: навчання у стилі digital nomads. URL: <https://studway.com.ua/distanciyna-osvita/>. (дата звернення: 23.03.2021).
5. Дистанційне навчання. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Дистанційне_навчання. (дата звернення: 21.05.2020).
6. Загуменна В., Гранчак Т. Дистанційна освіта бібліотекарів у віртуальному середовищі. *Вісник Книжкової палати*. 2017. №6. С. 45-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2017_6_14. (дата звернення: 02.06.2020).
7. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. URL: <http://uiite.kpi.ua/2019/06/03/1598/>. (дата звернення: 11.05.2020).
8. Кочкодан О. Д. Реалізація особистісно-орієнтованого підходу в системі дистанційного навчання. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer45/19.pdf> (дата звернення: 22.03.2021).
9. Ріжняк Р. Розвиток науково-педагогічного забезпечення дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2013. вип.122. С. 296-309.
10. Сидоренко Т. В. Дистанційна освіта як сучасна освітня технологія. *Інформаційні комунікації в культурі та мистецтві: зб. тез доп. Всеукр. наук.-практ. конф, 08 квітня 2021 р. Миколаїв : МФ КНУКіМ, 2021. С. 26-33.*
11. Стефаненко П. В. Дистанционная система обучения в высшей школе: моногр. Київ, 2012. 396 с.
12. Торба Ю. І. Дистанційне навчання як один з пріоритетних напрямів модернізації професійної освіти. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. 2013. № 3. С. 77-81. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nsod_2013_3_17.pdf (дата звернення: 21.05.2020).
13. Чуканова С. Форми організації бібліотечної освіти у США: чи є перспективи у дистанційної освіти? *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. Київ, 2015. вип. 42. С. 580–590 URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/7747>. (дата звернення: 01.06.2020).

References

1. Abakumova O. O. (2011). The phenomenon of distance education in the context of modern socio-cultural changes. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut». Filosofiia. Psykholohiia. Pedahohika*, № 2, 7-10. Retrieved from: <http://novyn.kpi.ua/2011-2/01-filos-Abakumova.pdf>. [in Ukrainian].
2. Bloschchynskiy H. (2015). The essence and content of the concept of "distance learning" in foreign and domestic scientific literature”. *Visnyk Nats. akad. Derzh. prykord. Sluzhby Ukrainy. Serii: Pedahohichni nauky*, vyp. 3. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2015_3_4.pdf. [in Ukrainian].
3. Higher education. Information and analytical portal on higher education in Ukraine and abroad, Distance Education. (2018). Retrieved from: <http://vnz.org.ua/dystantsijna-osvita/pro>. [in Ukrainian].
4. Hbranchak, T. (2019). Information and communication technologies of distance library education in Ukraine: complexity and variability”. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, vol. 73, №5/, 219-235. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2019_73_5_18. [in Ukrainian].
5. Distance education in Ukraine: learning in the style of digital nomads. Retrieved from: <https://studway.com.ua/distanciyna-osvita/>. [in Ukrainian].

6. Distance learning. Vikipediia. Vilna entsyklopediia. Retrieved from: http://uk.wikipedia.org/wiki/Дистанційне_навчання. [in Ukrainian].
7. Zahumenna, V., Hbranchak, T. (2017). Distant education of librarians in a virtual environment. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, № 6, 45-47. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2017_6_14. [in Ukrainian].
8. The concept of distance education development in Ukraine. Retrieved from: <http://uiite.kpi.ua/2019/06/03/1598/>. [in Ukrainian].
9. Kochkodan, O. D (2016). Implementation of a personality-oriented approach in the distance learning system. Retrieved from: <https://www.sworld.com.ua/konfer45/19.pdf>. [in Ukrainian].
10. Rizhniak, R. (2013). Development of scientific and pedagogical support of distance learning in higher educational institutions of Ukraine. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky*, Vyp.122, 296-309. [in Ukrainian].
11. Sydorenko, T. V. (2021). Distance education as a modern educational technology. *Informatsiini komunikatsii v kulturi ta mystetstvi: zb. tez dop. Vseukr. nauk.-prakt. konf. Kviten 08 2021*, 26-33. Mykolaiv [in Ukrainian].
12. Stefanenko, P. V. (2012). Distance Learning System in Higher Education: monogr. Kiev, 396. [in Ukrainian].
13. Torba, Yu. I. (2013). Distance learning as one of the priority areas of modernization of vocational education. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nsod_2013_3_17.pdf/. [in Ukrainian].
14. Chukanova, C. (2015). Forms of Library Education Organization in the USA: Are There Possibilities in Distance Education? *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, vyp. 42, 580–590. Retrieved from: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/7747>. [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 25.12.2021
Отримано після доопрацювання 26.01.2022
Прийнято до друку 29.01.2022*